

Képzés és Gyakorlat

Training & Practice

18. évfolyam, 2020/3–4. szám

Képzés és Gyakorlat

A Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar és
a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karának
neveléstudományi folyóirata

18. évfolyam 2020/3–4. szám

Szerkesztőbizottság

Kissné Zsámboki Réka főszerkesztő

Szerkesztők:

Pásztor Enikő, Molnár Csilla

Kloiber Alexandra, Frang Gizella, Patyi Gábor;

Kitzinger Arianna angol nyelvi lektor

Szerkesztőbizottsági tagok:

Podráczky Judit, Varga László, Belovári Anita,

Kövérné Nagyházi Bernadette, Szombathelyiné Nyitrai Ágnes, Sántha Kálmán

Nemzetközi Tanácsadó Testület

Ambrusné Kéri Katalin, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pécs, HU

Andrea M. Noel, State University of New York at New Paltz, USA

Bábosik István, Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, HU

Horák Rita, Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka (Szerbia),

Tünde Szécsi, Florida Gulf Coast University, College of Education, Fort Myers, Florida, USA

Jaroslav Charchula, Jesuit University Ignatianum In Krakow, Faculty of Pedagogy Krakow, PO

Suzy Rosemond, KinderCare Learning Center, Stoneham, USA

Krzysztof Biel, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Jolanta Karbowniczek, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Maria Franciszka Szymańska, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Abdülkadir Kabadayı, Necmettin Erbakan University, A.K. Faculty of Education, Konya, TR

Szerkesztőség

Kissné Zsámboki Réka főszerkesztő

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Képzés és Gyakorlat Szerkesztősége

E-mail: kissne.zsamboki.reka@uni-sopron.hu

9400, Sopron, Ferenczy János u. 5.

Telefon: +36-99-518-930

Web: <http://trainingandpractice.hu>

Web-mester: Horváth Csaba

Felelős kiadó: Varga László dékán

A közlési feltételeket

a <http://trainingandpractice.hu> honlapon olvashatják szerzőink.

Képzés és Gyakorlat

Training and Practice

18. évfolyam, 2020/3-4. szám

Volume 18, 2020 Issue 3-4.

Jelen kiadvány az „*EFOP-3.6.1-16-2016-00018 – A felsőoktatási rendszer K+F+I szerepvállalásának növelése intelligens szakosodás által Sopronban és Szombathelyen*” című projekt támogatásával valósult meg.

KLEIN ÁGNES¹–TAN CZ TÜNDE²**Bölcsődei interakciók elemzése**

A nyelv elsajátítása az egyik legjelentősebb eredménye a kisgyermekkoraknak, folyamata és minősége rányomja bélyegét a gyermek további életére. Meghatározóan hat például a további nyelvek elsajátítására, a kognitív folyamatok fejlődésére, a szociális illeszkedés minőségére. A nyelvsajátítás érzelmi és motivációs bázisát a kisgyermek társas hajlamai, környezetéhez való kötődési és kapcsolatteremtési szükségletei adják. A nyelvsajátítás klasszikus esetben nem instruált, hanem a mindennapi élethez kapcsolódó helyzeteken keresztül, autentikus kommunikációs szituációkban való részvétellel történik. Axióma, hogy a nyelvi kompetenciák a nyelvhasználatban fejlődnek. A jelen kutatás a gyermek és a pedagógus között zajló kommunikáció minőségi aspektusainak áttekintését célozta meg empirikus nyelvpedagógiai vizsgálat segítségével. Azt vizsgáltuk, hogy a pedagógusok milyen változatossággal, mekkora tudatossággal és hatékonysággal használják a kommunikációs eszközöket és technikákat a bölcsődei nevelés különféle helyzeteiben.

A bölcsőde, mint a nyelvi szocializáció színtere

Az „input-hipotézis” (Krashen, 1985) szerint a nyelvsajátítás csak megfelelő mennyiségű és minőségű nyelvi hatás segítségével lehetséges, azaz a gyermeknek megfelelő nyelvi mintát és segítő támogatást kell kapnia. A kora gyermekkor kezdetén a nyelvi inputot elsősorban az édesanyák és a közvetlen családi környezet biztosítja, az intézményesített nevelés pedig kiszélesíti a nyelvi forrásokat és hatásokat. A bölcsődei kommunikációban a pedagógus a közlések segítőtje, ösztönzője és megítélője, de a gyermekek is közlők, és aktívan részt vesznek az interakciókban. A nyelvi input nem lesz hatékony, ha valamilyen érzelmi akadály pl. szorongás, motiváció hiány, bátortalanság, önbizalomhiány, félelem stb. gátolja vagy nehezíti a tanulás és nyelvhasználat folyamatát. A Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja (2016) a kisgyermeknevelők kiemelt feladatákként jelöli meg a gyermekek beszédképességének fejlesztését. A kisgyermeknevelők feladata az ingerekben gazdag és tiszta nyelvi környezet biztosítása, a kommunikációs kedv felkeltése és fenntartása a bölcsődei nevelés-gondozás minden helyze-

¹ Dr. Ph. D. habil, egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar; klein@pte.kpvk.hu

² Mesteroktató, Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar; tanczt@kpvk.pte.hu

tében, mondókák, énekek, versek, mesék közvetítésével. A gyermekkel való napi együttlét során számtalan interakciós helyzet adódik. A nevelők ezeket használják fel a gyermek megerősítése és fejlesztése érdekében. Az interakciók megjelenhetnek a kötött és kötetlen tevékenységekbe beépülve, de ezektől függetlenül is. „Az interakciós helyzetek nagy figyelmet érdemelnek, mert a gyermek fejlődését, belső gyarapodását döntő módon az interakciók napi mennyisége, mélysége (érzelmeikkel, sokirányú információs lehetőséggel való telítettsége) határozza meg” (Bimbó, 2015, p. 223).

Kommunikáció

A beszéd aktív, egyéntől függő és aktuális tevékenység, amelyet a beszédpartnerek céljaik elérésére használnak. A beszéd segítségével jön létre a kommunikáció, amelynek számtalan megvalósulási formája ismert. A verbális kommunikációnak jelentős kísérője a nonverbális kommunikáció. Minél fiatalabb gyermek vesz részt a kommunikációs aktusban, annál fontosabb szerepük van a nem nyelvi jeleknek (Buda, 1994). Kiemeljük, hogy az elsajátítás folyamata a vizuális és auditív jelek összekapcsolása révén működik a kora gyermekkorban, és a gyermekek nyelvi képessége csak az interakciók hatására válik beszédképessé.

A pedagógiai kommunikáció jellemzői

A bölcsődékben zajló pedagógiai kommunikáció a nevelés-gondozás helyzeteihez és a napi-rendhez kötött, de hat rá a bölcsőde külső és belső környezete (pl. az intézmény éthosza, tradíciói, szokásai, kommunikációs működése stb.). A pedagógusnak tisztában kell lennie azzal, hogy milyen a saját kommunikációs mintázata, nyelvezete, enkódolási rendszere, például a gondolatok szószimbólumokká, testmozgásokká, arckifejezéseké, gesztusokká alakítása. Kommunikációjának kulcs kérdése a verbális és a nonverbális jelek egymáshoz való viszonyulása.

A megfelelés tulajdonképpen az autenticitás (az adott pillanatban az énnel adekvát magatartás) és a kongruencia (a belső lelkiállapot és a kifelé mutatott viselkedés közötti összhang) megvalósulása (Buda, 2012). A pedagógiai szituációban a nevelő számára a koherencia azt jelenti, hogy mind a gyermek érzés- és viszonyulásmódja, mind a saját érzései átélhetővé és érthetővé válnak (Bugán, 1996). A gyermek és a felnőtt jelzőrendszere sokáig nem azonos, különösen a verbális kommunikáció vonatkozásában. A gyermek érzékenyen reagál a pedagógus által közölt információ mögöttes tartalmára és amennyiben eltérést érzékel a kétféle információ között, megkérdőjelezi a mondanivaló igazságtartalmát. Abban az esetben, amikor a pedagógus

szóbeli és a szavak nélküli üzenetei nem összerendezettek és harmonikusak, kommunikációja sem lesz hatékony (Buda, 2012).

A bölcsődei élet megszervezésében fontos a megbízható és stabil kötődés kialakítása: az elfogadás, a gyermeki személyiség akceptálása, a nyitottság és érdeklődés a gyerek nyelvi megnyilvánulásai iránt (Grimm, 2003, p. 62). A gyermek nyelvi fejlődését azok az interakciók segítik a leghatékonyabban, melyek a gyerek számára relevanciával bírnak, amelyek felkeltik és fenntartják figyelmét és érdeklődését. A közléseket össze kell hangolni a megértéséhez szükséges képekkel, cselekvéssel és a gyermeket aktívan be kell vonni az interakciókba. A nyelvi produktív rendszer a korai évektől kezdve a felnőtt minta alapján szerveződik, például a „*gyermekek szókincse követi a hallott beszéd mennyiségét*” (Cole–Cole, 2003, p. 333), a hosszabb mondatokból pedig implicit módon elsajátítják a grammatikai szabályokat (Hoff-Ginsberg, 2000, p. 482). Ennek alapján elmondhatjuk, hogy a nyelv tanulását a felnőttek a mennyiségi mellett minőségi inputtal támogatják. A nyelvfejlődést a következő stratégiákkal tudják segíteni: a témához kapcsolódó kérdések, lehetséges feleletek, összetett kiegészítő válaszok, hibákat impliciten korrigáló reakciók (Farrar, 1992, Saxton, 2000).

A kutatás bemutatása

A bölcsődei interakciók empirikus vizsgálatában két utat választottunk. Egyrészt kérdőíves felmérést végeztünk, mellyel a kisgyermeknevelők kommunikációs stratégiáit és technikáit kívántuk feltárni, másrészt résztvevő megfigyeléseket végeztünk és szelektív megfigyelési jegyzőkönyveket készítettünk az interakciók verbális és nonverbális jellemzőiről két kiválasztott bölcsődében. Az alábbiakban a kérdőíves kutatás néhány módszerét és részeredményét mutatjuk be.

A kérdőíves kutatás bemutatása

A vizsgálat a bölcsődékben dolgozó kisgyermeknevelők bevonásával készült. A kérdőívek elektronikus formában, snowball módszerrel kerültek a kitöltőkhöz. Az adatlap könnyen áttekinthető feleletválasztós, illetve néhány nyitott szöveges kérdést tartalmazott. A kérdőívet 53 fő töltötte ki érvényes formában. Az adatfelvétel a Dél- Dunántúli régióra (Baranya, Fejér Tolna megye) koncentrált, de kaptunk néhány választ Pest megyéből is. A kutatás országos relációkban ugyan nem, de regionális mértékben lehetőséget ad a helyzet értékelésére és átgondolására.

Kutatásunk a bölcsődei interakciók minőségi aspektusaira fókuszált. A kisgyermeknevelők nyelvi- és kommunikációs készségeik fejlesztésére irányuló támogató stratégiáit vizsgáltuk a

szakirodalmi szempontokra támaszkodva, és saját kidolgozású interakciós kérdőív segítségével. A kérdőív 20 könnyen áttekinthető feleletválasztós, valamint néhány nyitott szöveges kérdést tartalmazott.

A minőségi mutatók feltárására fektettük a hangsúlyt, ezért a kommunikáció jelentősége, odaillősége (adekvátsága a gyermek életkorához, szükségleteihez és igényeihez), a kommunikáció központi témája és az ezekhez kapcsolódó attitűdök (gyermekszeretet, lelkesedés), valamint a kommunikáció irányítástechnikája és szabadságfoka került kérdéseink fókuszába. Azt vizsgáltuk, hogy a pedagógusok milyen változatossággal, mekkora tudatossággal és hatékonysággal használják a kommunikációs eszközöket és technikákat a bölcsődei helyzetekben.

Demográfiai adatok bemutatása és elemzése

A demográfiai adatokat a 1. számú táblázat szemlélteti. A csecsemő-és kisgyermeknevelők 47,7%-a rendelkezik FOKSZ/FSZ/OKJ képesítéssel és 34%-uk főiskolai diplomával, továbbá egy nevelő egyetemi végzettséget szerzett. A fennmaradó 17%-nak nincs felsőfokú vagy ahhoz köthető végzettsége. A megkérdezettek majdnem 68%-a 10 évnél kevesebb ideje dolgozik a szakmában. Mivel az életkorra nem kérdeztünk rá, így lehettek idősebb pedagógusok is a válaszadók között, azonban feltételezzük, hogy az internetes kérdőívek kitöltése inkább a fiatalabb korosztály számára volt egyszerűbben megoldható.

A kérdőíveket négy megye kisgyermeknevelői töltötték ki, ebből 77,7% ot Baranya és Tolna megyéből küldtek vissza. A kérdőívet kitöltők több mint a fele 5–10 ezer fő közötti népességszámú kisvárosban és mintegy harmada falvakban dolgozik. Három megye (Baranya, Fejér, Tolna) település- struktúrájára kedvezőtlen. Ezekre egyrészt a városhálózat fejletlensége, másrészt az aprófalvak és kis települések nagy aránya jellemző. A régióra főként a kisvárosi településkategóriák jellemzők, néhány középváros mellett.

A kérdőívekre adott válaszok egyértelműen mutatják a települések (önkormányzatok), mint fenntartók dominanciáját. A bölcsődék helyzete a fenntartókat tekintve speciális, hiszen nemzetiségi önkormányzatok vagy egyházak nem jelennek meg ebben a szegmensben. A magán bölcsődék száma elenyésző. A munkahelyi bölcsődék megjelölése sem szerepelt a válaszok között.

A csecsemő-és kisgyermeknevelők többsége (61%-a) 10-15 gyermekkel foglalkozik a csoportjában. A válaszok szerint kevés az alacsonyabb létszámú gyermekcsoport, holott ez a nyelvi fejlesztés minőségét és mennyiségét is erősen meghatározza. A kisebb létszámú csoportban a nevelőnek több ideje és energiája jut egy-egy gyermekre. Több lehetősége nyílik az egyéni nyelvi fejlesztésre, valamint a speciális igényű kisgyermek megsegítésére. A megfelelő és

ideális csoportlétszám tehát feltétele a gyermek optimális fejlődésének, valamint a nevelő számára is kedvezőbb munkakörülményeket és hatékonyabb munkavégzést jelent.

A következő táblázat (1. sz. táblázat) a fenti adatok összegzését tartalmazza:

Végzettség	%	Munka- évek száma	%	Munka- hely (megye)	%	Tele- pülés	%	Fenntar- tó	%	Cso- port- létszám	%
MA	2,3	0–5	45	Baranya	38	falu	5	Telepü- lés	97	0–5	16
BA	34	6–10	13	Fejér	22	kis- város	6 6	mini	0	6–10	23
OKJ/ FOKSZ/ FSZ	47, 7	11–30	13	Tolna	38	nagy város	2 9	magán	3	11–15	61
középfokú	17	31–	29	Pest	1,9	-	-	munka- helyi	0	-	-

1.sz. táblázat: Demográfiai adatok összesítése

A kisgyermeknevelők kommunikációs módszerei

A kérdőíveket kitöltő pedagógusoktól megkérdeztük, hogy az 1. számú diagramban ábrázolt kommunikációs módszerek közül (pl. kérés, utasítás, magyarázat, kérdezés stb.), melyiket részesítik előnyben a munkájuk során. Ezeket 5 fokú Likert-skálán kellett értékelniük.

A válaszadók a kérés típusú kommunikációt tartották a legfontosabbnak. A kérésnek fontos szerepe van a kommunikáció gördülékeny lebonyolításában és az udvarias viselkedési szokások kialakításában, de amennyiben a nevelő a gyermektől csak a kérés végrehajtását várja el, akkor nem teremt valódi beszédhelyzetet.

A válaszadók a második leggyakrabban használt módszerként a magyarázatot jelölték. A magyarázat olyan monologikus módszer, mely megerősíti az értést és megértés, ugyanakkor kevés lehetőséget teremt az interakcióra. A magyarázat túlsúlyba kerülésével nem bontakozik ki olyan beszédhelyzet, melybe a gyermek aktívan be tud kapcsolódni. A magyarázat túlsúlybekerülésével leszűkülhet és egyirányúvá válhat a kommunikáció.

A dialógust kérdezéssel lehet hatékonyan fenntartani és tovább lendíteni. A kérdezést a kisgyermeknevelők egy harmada nem tartja fontosnak és nem is alkalmazza, másik harmada szerint mérsékelten fontos, és csak egy harmaduk állítja, hogy gyakran alkalmazza a nap folyamán. A kérdezésnek a párbeszédben lényeges funkciója van: kialakítja a kontaktust, elindítja a beszélgetést, valamint lehetőséget biztosít a kapcsolat kibővítésére. Kiemeljük, hogy az interakció sikeressége erősen megkérdőjelezhető a kérdezések háttérbeszorításával.

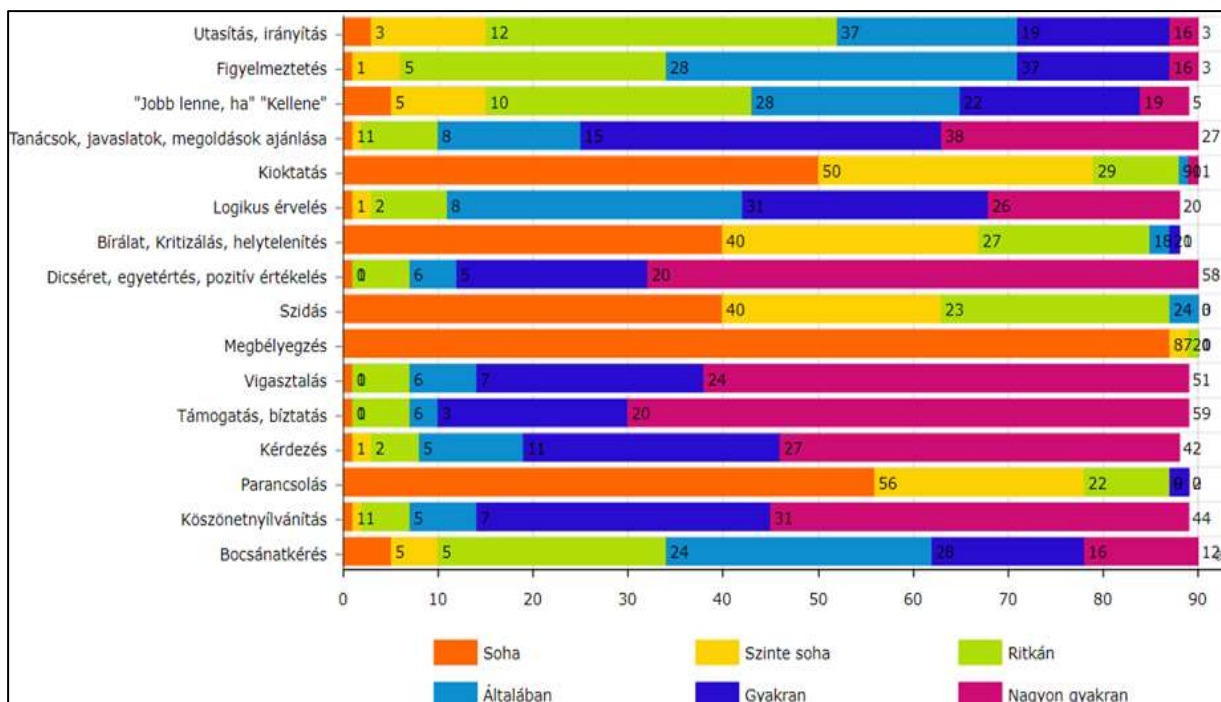
A kisgyermeknevelők az utasítás módszerét preferálták a legkevésbé. Megjegyezzük, hogy az utasítás funkciója a kommunikáció lefolyását és kimenetét tekintve megegyezik a kérésével,

csak a hangnem tekintetében mutatható ki eltérés közöttük. Mindkettő befolyásoló módszer és előre közölt megoldást vár el, ugyanakkor az utasítás direktebb és erőteljesebb felszólítást közvetít.

Az 1. számú diagramon megjelenített eredmények azt igazolják, hogy a nevelők visszajelzéseinek leggyakoribb formái a dicséret, a vigasztalás, a biztatás, a támogatás, a kérdezés, a köszönetnyilvánítás és a pozitív értékelés. A megfelelő időben és helyzetben történő dicséret pozitívan hat a személyiségfejlődésre, alkalmazásával a gyermek erőfeszítéseit és munkáját is megerősítheti a pedagógus. A dicséret alkalmazásának gyakoriságát természetesen meghatározza a gyermek személyisége is, például a bátortalan és gátlásos gyermeknek erre többször van szüksége.

Eredményeink szerint a kisgyermeknevelők szinte soha, vagy csak nagyon ritkán használják a büntetés formáit (pl. kioktatás, szidás, megbélyegzés, parancsolás, bírálat, kritizálás, megszégyenítés stb.) a gyermek helytelen viselkedésének kioltására. Ez öröndetes, hiszen a büntetés, mint nevelési eszköz sokféle negatív következményt von maga után. Egyrészt megterhelő és kellemetlen érzelmeket (pl. frusztrációt, félelmet, szorongást stb.) válthat ki a gyermekben és ez a felnőttel való kapcsolatot is megterheli; másrészt ugyan elnyomja a helytelenített viselkedést, de nem szünteti meg. A fenyegetettség elmúltával a normától eltérő magatartás újból megjelenhet a gyermek viselkedésében.

A nevelők érzékelhetően figyelnek arra, hogy kerüljék a negatív és tiltó módszereket, ezeket ösztönző reakciókkal váltják fel. A negatív visszacsatolások ritkán eredményesek, mert a gyermeket rászoktatják az óvatosságra, erősítik a gátlásokat, és gyakran kudarcorientációt alakítanak ki. A viselkedésformálásban a nevelők előtérbe helyezik a puhán jó mederbe terelő módszereket. A pozitív érzelmek (pl. a meleg és szeretetteljes bizalmi légkör, a gondoskodó és hiteles nevelői magatartás stb.) a kommunikációs készségek formálásán túl a szociális feedback szempontjából is jelentősök, hiszen megerősítik a belátáson alapuló viselkedésszabályozást, a külső kontroll belsővé válásának folyamatát (Bimbó, 2015). A helyes viselkedésre adott konzekvens pozitív megerősítés nagymértékben elősegíti a kívánt viselkedés gyakorlását és megerősíti a szokássá válást.

1. sz. diagram A bölcsődei tevékenységek során preferált kommunikációs formák

A kisgyermeknevelők problémamegoldó módszerei és a helyzetek felhasználása a beszédfejlesztésre

Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása (pl. a beszélő környezettel, a helyes mintaadással és szabályközvetítéssel stb.) a bölcsődei nevelőtevékenység egészében jelen van. A bölcsődei életben számtalan szociális interakciós lehetőség adódik. A következő kérdéscsoportban azt tártuk fel, hogyan tud megoldani a kisgyermeknevelő konkrét, a csoportban valószínűleg naponta megjelenő problémákat. Megvizsgáltuk, hogy milyen interakciókat alakít ki és milyen módszereket használ a konfliktushelyzetekben.

A bölcsődében mindennapos konfliktusforrás a rendrakás kérdése, amikor valamelyik kisgyermek nem szeretne elpakolni játék után. A helyzet kezelésére a következő válaszlehetőségeket adtuk meg:

- (1) El kezdek pakolni, reménykedve abban, hogy követi a gyermek a példámat.
- (2) Megmondom neki, ha nem segít, nem játszhat legközelebb azzal a játékkal
- (3) Igyekszem buzdítani, beszélgetéssel, dallal, mondókával rávenni a közös munkára.

A kapott eredmények alapján elmondható, hogy a nevelők 61%-a igyekszik a passzív vagy ellenálló gyermeket motiválni élményekkel, úgy, hogy ne legyen számára unalmas a feladat. Ezzel kialakít egy interakciós szituációt, amelyben közös beszédhasználati keretben oldják fel

a feszültséget. Meglepő, hogy a nevelők jelentős aránya bizonytalan a módszerek megválasztásában. Nem tudja, hogyan fejezze ki és érvényesítse regulációs kéréseit, hogyan vonja be a gyermeket a kommunikációba és a közös munkába. A nevelők megközelítőleg 20%-a lemond a kapcsolat fenntartásáról: elkerülő stratégiát alkalmaz, és egyedül elvégzi az eredetileg közös feladatot. További 20% merőben ellentétes stratégiát választ: felvállalja, sőt előidéz a konfliktust azzal, hogy megfenyegeti a gyermeket. Egyértelmű, hogy ez a reakció frusztrációt és félelmet vált ki a gyermekben, sőt hosszú távon is aláássa a bizalmi kapcsolatot.

A bölcsődei életben nehezen kezelhető helyzetet teremt az indulattal és agresszióval telített szituációk feloldása, amikor az egyik gyermek bántja a másikat. A konfliktus kezelésére vonatkozóan a következő alternatívákat kínáltuk fel a kérdőív kitöltői számára:

- (1) Talán nem kellene ilyen csúnyán viselkedned, neked is fájna.
- (2) Szégyelld magad, nagyon rossz gyerek vagy.
- (3) Megrémítesz, ha megütöd a társad. Nem szeretném, ha baja lenne. Ugye te sem?

A pedagógusok mintegy fele (47%) az első választ jelölte meg. Ez a közlés kommunikációs bizonytalanságot fejez ki: a „talán” egy olyan módosítószó, amely hezitálásra és döntésképtelenségre utal, ezt erősíti meg a feltételes módú segédige is. A mondat a gyermek számára – aki még szó szerint értelmezi a hallottakat – nem tiltást közvetít, hanem egy alternatív viselkedésmódot.

Örvendetes, hogy a második „te-üzenetek” formájában megfogalmazott választ egy kisgyermeknevelő sem jelölte. Ez a kijelentés nem a tettet, hanem a gyermeket minősíti. Támadást fejez ki, hiszen leminősíti a gyermeket és a kialakult konfliktus összes felelősségét ráterheli.

A harmadik válaszlehetőséget, mely az elfogadás nyelvén szól, a kisgyermeknevelők kevéssel több, mint a fele (53%) jelölte. Az „én-üzenetek” a legalkalmasabbak az érzelmtükrözésre. A mondat alanya az „én”, ezzel a nevelő megfogalmazza a saját lelkiállapotát. Nyomatékosítja, hogy azt szeretné megértetni a gyermekkel, hogy milyen érzéseket váltott ki a viselkedése. A közlés végén egy „hívogató” mondat is szerepel, mely lehetőséget ad a gyermeknek arra, hogy ő is kifejezhesse igényeit és érzéseit. A „hívogató” mondat további közlésre serkenti a gyermeket és lehetőséget teremtenek arra is, hogy a közös beszélgetés során a gyermek maga találja meg a jó megoldást (Gordon, 1990).

Implikációk

A gyermekek már a korai életévekben számos stratégiát tanulnak és dolgoznak ki a társas interakciók működtetésére és az érzelmek szabályozására, például önmegnyugtató technikák (szopás, hüvelykujj-szopás, ringatás, különféle rituálék); visszavonulás (mászás vagy menekülés); szituációtól függő manipulálás (kognitív keretezés, figyelem felkeltése játék révén) stb. (Pfeffer, 2017). A felnőttek a kapcsolatfelvételt és az érzelemregulációt sokféle módon támogathatják: egyrészt nem verbális (pl. tapintási és kinetikus jelzések: a gyermek felemelése, ringatása, átölelése vagy megérintése), másrészt verbális és játékszervezési technikákat alkalmazhatnak (Kullik és Petermann, 2012). A kommunikációs helyzetek keretezése és az érzelmek együttes szabályozása előmozdítja a nyelvi- és szocio-emocionális funkciók fejlődését. Támogatja és megerősíti az interakciók finomodását és összehangolását. A gyermek részéről ezt a differenciálódási folyamatot jelzi például a gondozók érzelmkifejezésének felismerése, valamint a kifejezések tárgyakhoz vagy eseményekhez való kapcsolása (Petermann és Wiedebusch, 2016).

A korai fejlesztésben megalapozó szerepe van a nyelvi nevelésnek. A pedagógus professzionális kommunikációja elősegíti a sikeres személyközi viselkedést, illetve nagymértékben hozzájárul a gyermek pozitív énképének kialakulásához, ami az egyik legfontosabb feltétele az eredményes társas viselkedésnek (Zsolnai 2006). A kisgyermeknevelők nyelvfejlesztő tevékenysége a következő tényezők összjátékából adódik: a) explicit, tudományos-elméleti ismeretek, b) implicit tapasztalati tudás, c) készség szintű (pl. módszertani, didaktikai, kommunikációs stb.) eljárások. A gyerekek közléseire, érzelmeire és viselkedésére adott nevelői válaszok hatásának azonosítása számos pedagógiai probléma megoldását segítheti.

A nyelvi nevelés szempontjából irányt mutató koncepciók, modellek és összetevők azonosításához még további kutatásokra van szükség. Mindemellett a pedagógusképzésnek is nagy a felelőssége. A nyelvi kompetenciák hatékony fejlesztésére ugyanis csak olyan pedagógusok képesek, akik maguk is megfelelő kompetenciákkal rendelkeznek. A hiányterületekre épülő és folyamatba ágyazott képzési formák (pl. csoportmódszerek: workshopok, műhelymunkák, tréningek stb.) érzékenyebbé és eredményesebbé tehetik a kisgyermeknevelő kommunikációját és növelhetik nyelvfejlesztő munkájának színvonalát.

BIBLIOGRÁFIA

- A bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja. 4. melléklet a 6/2016. (III. 24.) EMMI rendelethez „10. melléklet a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelethez. *Magyar Közlöny* 2016. 40. 3906–3913.
- Bimbó Z. (2015): A korai évek nevelését szolgáló tevékenységek. In: Nyitrai Á. (Ed.) *Szemelvények a kisgyermeknevelés köréből 2*. Kaposvár: Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar.
- Buda, B. (1994): *A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei*. Budapest: Animula
- Buda B. (2012): *Empátia. A beleélés lélektana*. Budapest: L'Harmattan.
- Bugán A. (1996): Pedagógia, pszichológia és társadalom. In: Bagdy E. (Ed.) *A pedagógus hivatásszemélyisége. Egy pályaszocializációs kísérlet tanulságai*. Debrecen: KLTE Pszichológiai Intézet. pp. 11–34.
- Cole, M. – Cole, S. R. (2003): *Fejlődéslélektan*. Budapest: Osiris.
- Farrar, M. J. (1992): Negative Evidence and Grammatical Morpheme Acquisition. In: *Developmental Psychology* 28. évf. 1 sz., pp. 90–98. DOI: [10.1037/0012-1649.28.1.90](https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.1.90)
- Gordon, T. (1990): *A tanári hatékonyság fejlesztése a T.E.T-módszer*. Budapest: Gondolat
- Grimm, H. (2003): *Störungen der Sprachentwicklung*. Göttingen: Hogrefe.
- Hoff-Ginsberg, E. (2000): Soziale Umwelt und Sprachenlernen. In: Grimm, H. (Ed) *Enzyklopädie der Psychologie*, CIII, Band 3, Sprachentwicklung. Göttingen: Hogrefe pp. 463–494.
- Krashen, S. (1985): *The input hypothesis*. Longman, London.
- Kullik, A. – Petermann, F. (2012). *Emotionsregulation im Kindesalter*. Göttingen: Hogrefe.
- Petermann, F. – Wiedebusch, S. (2016). *Emotionale Kompetenz bei Kindern*. 3. Überarbeitete Auflage. Göttingen: Hogrefe. DOI: [10.1026/02710-000](https://doi.org/10.1026/02710-000)
- Pfeffer, S. (2017): *Sozial-emotionale Entwicklung fördern. Wie Kinder in der Gemeinschaft stark werden*. Freiburg: Herder.
- Ranschburg J. (1977): *Félelem, harag, agresszió*. Budapest: Tankönyvkiadó
- Saxton, M. (2000): Negative evidence and negative feedback: immediate effects on the grammaticality of child speech. In: *First Language* 20. sz., pp. 221–252. DOI: [10.1177/014272370002006001](https://doi.org/10.1177/014272370002006001)
- Zsolnai A.- Kasik L. (2007): Az érzelmek szerepe a szociális kompetencia működésében. In: *Új Pedagógiai Szemle* 58. évf. 7–8. sz., pp. 3–15.

ÁGNES KLEIN – TÜNDE TANCZ
INTERACTIONS ANALYSIS IN NURSERIES

Language acquisition is one of the most significant achievements of early childhood. The condition for understanding and comprehension is the embeddedness of language in a community. Pedagogical communication in crèches is tied to educational situations but is influenced by the external and internal environment of the crèche. The present research aimed to review the qualitative aspects of communication between children and caregivers based on the evaluation and observation of questionnaire responses. We focused on the presence of quality indicators, as the significance, relevance and central theme of the interaction came into the focus of our questions, which is most evident in the manifestations of language input and comes from children, as well as infants and young children. The present study focuses on the strategies we encounter in influencing language acquisition in the interaction between children and caregivers.